

Klaudia Cenda-Miedzińska

Prawne i społeczne aspekty bezpieczeństwa uchodźców

Colloquium nr 3, 147-174

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Klaudia Cenda-Miedzińska
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

PRAWNE I SPOŁECZNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA UCHODźCÓW

STRESZCZENIE

Bezpieczeństwo stanowi naturalną potrzebę człowieka. Wyraża się ono w pragnieniu stałego zatrudnienia, posiadania opieki zdrowotnej, bezpiecznego sąsiedztwa i schronienia. Prezentowany artykuł zawiera opis sytuacji uchodźców. Autorka wskazuje na społeczny i prawny wymiar bezpieczeństwa uchodźców i osób z przyznaną ochroną uzupełniającą, które jest gwarantowane z poszanowaniem zasad Konwencji genewskiej, oraz kwestie bezpieczeństwa cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową.

Słowa kluczowe:

bezpieczeństwo, uchodźcy, cudzoziemcy, ochrona międzynarodowa.

WSTĘP

Trwające konflikty zbrojne, prześladowania na tle rasowym, etnicznym, religijnym, politycznym czy kryzysy humanitarne powodują, że coraz więcej osób jest zmuszonych do porzucenia swojego dotychczasowego miejsca zamieszkania. Opuszczając swoje domostwa w poszukiwaniu bezpieczeństwa, ludzie ci stają się uchodźcami.

W rozumieniu Konwencji genewskiej dotyczącej uchodźców z dnia 28 lipca 1951 roku, termin „uchodźca” stosuje się do osób, które były uważane za uchodźcę stosownie do:

- Porozumienia z dnia 12 maja 1926 r. (państwa podpisujące porozumienie zaakceptowały i przyjęły definicję uchodźców ormiańskich i rosyjskich zaproponowaną przez Wysokiego Komisarza)¹;
- Porozumienia z dnia 30 czerwca 1928 r. (państwa podpisujące porozumienie przyjęły definicję uchodźców asyryjskich lub asyrochaldejskich i zasymilowanych oraz tureckich)²;
- Konwencji dotyczącej międzynarodowego statusu uchodźców z dnia 28 października 1933 r. (Konwencja uznawała poprzednie definicje uchodźców, odnoszące się do obywatelstwa lub pochodzenia etnicznego grupy i braku ochrony ze strony pochodzenia kraju, natomiast nie miała zastosowania do uchodźców z nazistowskich Niemiec, którzy poszukiwali schronienia po jej przyjęciu. Konwencja definiowała uchodźców hiszpańskich)³;
- Konwencji z dnia 10 lutego 1938 r. dotyczącej statusu uchodźców napływających z Niemiec⁴;
- Protokołu z dnia 14 września 1939 r.⁵ na podstawie którego rozciągnięto zakres Konwencji z dnia 10 lutego 1938 r. na uchodźców z Austrii;
- Konstytucji Międzynarodowej Organizacji do spraw Uchodźców z 15 grudnia 1946 r.⁶.

W świetle Konwencji genewskiej uchodźcą jest osoba, która w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r. oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na

¹ *The Arrangement of 12 May 1926*, League of Nations Treaty Series Nr 2004, t. 89, s. 47.

² *The Arrangement of 30 June 1928*, League of Nations Treaty Series Nr 2006, t. 89, s. 63.

³ *The Convention of 28 October 1933*, League of Nations Treaty Series Nr 3663, t. 159, s. 199.

⁴ *The Convention of 10 February 1938*, League of Nations Treaty Series Nr 4461, t. 192, s. 59.

⁵ *The Protocol of 14 September 1939*, League of Nations Treaty Series Nr 4634, t. 198, s. 141.

⁶ *Constitution of the International Refugee Organization of 15 December 1946*, United Nations, Treaty Series, t. 18, p. 3.

skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania, nie może lub nie chce, z powodu tych obaw, powrócić do tego państwa⁷. Granicę zastosowania tej definicji stanowiły pierwotnie wydarzenia sprzed 1 stycznia 1951 r. Ponadto stronom Konwencji pozostawiono również prawo do wyznaczenia granic geograficznych, w postaci zastosowania definicji tylko do wydarzeń w Europie⁸. Ograniczenia te zniósł dopiero Protokół Nowojorski z 1967 roku⁹.

ROZWINIĘCIE

W rozumieniu prawa międzynarodowego termin uchodźca – *refugee* ma zastosowanie: po pierwsze, do osób, które przekroczyły granicę zamieszkiwanego kraju; po drugie, nastąpiło to z przyczyn zależnych od człowieka tj. prześladowań. To oznacza, że prawo nie chroni osób, które nie przekroczyły granicy państwa, a są tzw.: *internally displaced person* (IDP – osoby wewnętrznie przesiedlone), czyli „uchodźcy wewnętrzni”. Dokumentem, który w skali międzynarodowej wyznacza zakres ochrony IDP są Przewodnie zasady przesiedleń wewnątrzpaństwowych¹⁰, które nie mają jednak charakteru wiążącego.

Konwencja genewska nie ma również zastosowania do osób, które z przyczyn naturalnych np.: pustynnienie, tsunami, trzęsienia ziemi, zostały zmuszone do opuszczenia miejsca zamieszkania i przekroczenia granicy w poszukiwaniu bezpieczeństwa i schronienia. Tym samym problem uchodźstwa ekologicznego czy też klimatycznego, który dotyczy coraz większej liczby osób, w świetle prawa nie istnieje. Sama koncepcja uchodźcy klimatycznego – *climate refuges*, została potraktowana przez Corda Jakobeita i Chrisa Methmanna, jako subkategoria uchodźstwa ekologicznego – *envi-*

⁷ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 516, art. 1. A. 2.

⁸ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 1. B. 1.

⁹ Protokół dotyczący statusu uchodźców sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517.

¹⁰ Przewodnie zasady przesiedleń wewnątrzpaństwowych to jedynie zbiór zasad prawa międzynarodowego, obowiązujących w stosunku do IDP na mocy innych dokumentów. Patrz: Internal Displacement Monitoring Centre, *Guiding Principles on Internal Displacement*, [http://www.internal-displacement.org/8025708F004D404D/%28http Pages%29/168DF53B7A5D0A8C802570F800518B64?OpenDocument](http://www.internal-displacement.org/8025708F004D404D/%28http%20Pages%29/168DF53B7A5D0A8C802570F800518B64?OpenDocument), (data dostępu: 20.09.2012).

ronmental refugees, dostosowana do potrzeb zmieniającego się klimatu¹¹. Deklaracja w sprawie migracji klimatycznych, co prawda nie posługuje się terminem uchodźcy klimatycznego, ale stanowi o przesiedleńcach definiując ich jako ludzi zmuszonych do opuszczenia swoich domów, czasowo lub na stałe, ze względu na skutki spowodowane przez zmiany klimatu, które narażają ich egzystencję na niebezpieczeństwo lub poważnie wpływają na ich warunki życia¹².

W kwestii istotnego warunku dla uchodźstwa, jakim jest prześladowanie, należy pamiętać, że obawy przed nim nie muszą występować w momencie wyjazdu osoby ubiegającej się o azyl, z kraju swojego pochodzenia. Osoba taka może zostać uchodźcą *sur place*, ponieważ obawy przed prześladowaniem mogą się pojawić znacznie później, np. w wyniku zmian politycznych, które mogą mieć poważne konsekwencje dla tej osoby. Jednak i w tym przypadku, cechy jednostki, upoważniające do ubiegania się o status uchodźcy, muszą być władzom kraju pochodzenia znane, lub władze te mogłyby się o nich dowiedzieć, aby można było uzasadnić obawy jednostki przed prześladowaniem¹³.

Choć często używa się przemiennie określeń uchodźca i imigrant, to trzeba pamiętać, iż uchodźca to jednostka, która zmuszona do opuszczenia własnego kraju, ma prawa włącznie z zachowaniem własnej tożsamości i podlega ochronie wynikającej z Konwencji genewskiej. Uchodźca jest osobą migrującą, ale nie można jej postrzegać przez pryzmat wszystkich imigrantów np. imigrantów ekonomicznych, którym można stawiać określone warunki do spełnienia. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż wyznacznikiem definiowania uchodźcy jest opuszczenie przez niego kraju, z powodu uzasadnionych obaw przed prześladowaniami, dlatego też podstawą, do nadania statusu uchodźcy, nie może być chęć poprawy warunków materialnych, lub poszukiwanie stabilnych warunków życiowych, których nie ma w kraju pochodzenia, w skutek trudnej sytuacji rodzinnej i materialnej¹⁴.

¹¹ C. Jakobeit, C. Methmann, *Klimaflüchtlinge – Die verleugnete Katastrophe*, Universität Hamburg, Fakultät Wirtschaftsund Sozialwissenschaften, study on behalf of Greenpeace, 2007, s. 8 i n.

¹² Por. *Declaration on climate migrations*, Brussels, June 11th 2008.

¹³ Wspólne stanowisko z dnia 4 marca 1996 r. określone przez Radę na podstawie art. K. 3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców (96/196/WSiSW), Dz. U. L 063 z 13.03.1996, P. 0002 – 0007, pkt. 9.

¹⁴ Por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 maja 2006 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 2616/05.

Rada Unii Europejskiej definiuje uchodźcę jako osobę będącą obywatelem państwa trzeciego, który posiadając uzasadnioną obawę bycia prześladowanym z powodów rasowych, religijnych, narodowościowych, przekonań politycznych lub członkostwa w określonej grupie społecznej, znajduje się poza krajem, którego jest obywatelem, i jest niezdolny do wykorzystania bądź, ze względu na taką obawę, nie chce wykorzystać ochrony takiego państwa lub bezpieczeństwa, który, będąc poza państwem poprzedniego miejsca stałego pobytu, z takich samych powodów, jak wskazano powyżej, jest niezdolny do powrotu lub – posiadając taką obawę – nie chce wrócić do niego, i do którego art. 12 nie ma zastosowania¹⁵.

Z kolei imigrant, to osoba podejmująca imigrację czyli działanie, w wyniku którego ustanawia ona swoje miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego na okres, który wynosi co najmniej dwanaście miesięcy, lub co do którego przewiduje się, że będzie on tyle wynosić, będąc uprzednio rezydentem innego państwa członkowskiego, lub państwa trzeciego¹⁶.

Na początku roku 2011, tylko w Europie, liczba uchodźców osiągnęła liczbę 1.605.500 osób i w ciągu roku zmniejszyła się o 49.000 (tj. 3%)¹⁷. Dla porównania, liczba IDP wyniosła 2.5 mln. ludzi¹⁸. Wśród państw europejskich, jako głównym krajem docelowym dla ubiegających się o azyl, na pierwszym miejscu uplasowała się Francja 52.100 osób, z 8% wzrostem w stosunku do 2010 r., na drugim Niemcy 45.700 osób (wzrost o 11%), a na trzecim Włochy 34.100 osób (wzrost o 240%). Innymi ważnymi europejskimi krajami przeznaczenia są Szwecja (29.600 osób), Belgia (26.000 osób) i Wielka Brytania (25.500 osób)¹⁹. Najwięcej wniosków o azyl złożyły osoby

¹⁵ Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich, lub bezpaństwowców jako uchodźców, lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony, Dz. U. L 304 z 30.09.2004, P. 0012 – 0023, art. 2 c.

¹⁶ Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców (Tekst mający znaczenie dla EOG), Dz. U. L 199 z 31.07.2007, P. 0023 – 0029, art. 2 b. f.

¹⁷ UNHCR, *Global Trends 2011, A year of crises*, s. 13.

¹⁸ Internal Displacement Monitoring Centre, Norwegian Refugee Council, *Global Overview 2011, People internally displaced by conflict and violence*, April 2012, s. 61.

¹⁹ UNHCR, *Global ... dz. cyt.*, s. 26.

pochodzące z Afganistanu (33.317), Iraku (22.315) Serbii i Kosowa (20.910), oraz z Federacji Rosyjskiej (15.667)²⁰.

Wniosek o udzielenie azylu oznacza wniosek złożony przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który może być rozumiany jako wniosek o ochronę międzynarodową przez państwo członkowskie na podstawie Konwencji genewskiej. Każdy wniosek o ochronę międzynarodową jest uznawany za wniosek o udzielenie azylu, chyba że obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec wyraźnie wnioskuje o inny rodzaj ochrony, który może być stosowany osobno²¹ (literalne prawo do azylu formułuje Powszechna Deklaracja Praw Człowieka)²². Ochrona międzynarodowa oznacza natomiast nadanie cudzoziemcowi statusu uchodźcy lub udzielenie ochrony uzupełniającej²³.

We wspólnym stanowisku Rady Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r., stwierdzono, że ustalenie statusu uchodźcy opiera się na kryteriach, zgodnie z którymi właściwe władze krajowe podejmują decyzję o przyznaniu ubiegającemu się o azyl ochrony przewidzianej Konwencją genewską. Niniejszy dokument odnosi się do stosowania kryteriów określonych w art. 1 Konwencji genewskiej. W żaden sposób nie wpływa on na warunki, na jakich państwo członkowskie może, zgodnie z jego prawem krajowym, zezwolić danej osobie na pobyt na jego terytorium, jeżeli jej bezpieczeństwo lub jej nietykalność cielesna byłyby zagrożone w przypadku powrotu do swojego kraju z powodu okoliczności nieobjętych Konwencją genewską, ale które stanowiłyby przeciwwskazania do odesłania jej do jej kraju pochodzenia²⁴.

Zgodnie z art. 9 Dyrektywy kwalifikacyjnej przesłankami dla nadania statusu uchodźcy są akty prześladowania w rozumieniu art. 1 A Konwencji

²⁰ UNHCR, *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries. Statistical overview of asylum application lodged in Europe and selected non-European countries*, 2011, s. 24.

²¹ Dyrektywa Rady 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl, Dz. U. L 031 z 06.02.2003, P. 0018-0025, art. 2b.

²² Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona dnia 10 grudnia 1948 roku, art. 14. 1.

²³ Dyrektywa Rady 2004/83/WE.

²⁴ Wspólne stanowisko z dnia 4 marca 1996 r. określone przez Radę na podstawie art. K. 3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców, pkt. 1.

genewskiej, które ze względu na powagę swojej istoty lub powtarzalność, naruszają prawa człowieka, których nie można zawiesić na podstawie art. 15 EKPC, lub są kumulacją różnych działań, w tym naruszeń praw człowieka, które wystarczająco poważnie oddziałują na jednostkę w wyżej wymieniony sposób. Prześladowania stanowiące poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa człowieka mogą przybierać formę:

- przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej;
- dyskryminujących w swej istocie środków prawnych, administracyjnych, policyjnych i/lub prawnych, lub stosowanych w sposób dyskryminujący;
- nieproporcjonalnych lub dyskryminujących kar lub oskarżeń;
- odmowy zadośćuczynienia sądowego wynikającego z tej kary;
- oskarżeń lub kar za odmowę odbywania służby wojskowej w przypadku konfliktu, gdyby jej odbycie stanowił przestępstwo lub akt podlegający pod klauzurę wyłączającą określoną w art. 12 ust. 2;
- czynów związanych z płcią lub traktowaniem dzieci.

Ponadto musi istnieć związek między powodami prześladowania, a samymi aktami²⁵.

Możliwości przyznania statutu uchodźcy w myśl Konwencji genewskiej, nie przesądza uzyskana tymczasowa ochrona, będąca procedurą stosowaną w celu zapewnienia, w przypadku zagrożenia wystąpienia, bądź rzeczywistego wystąpienia masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy nie mogą powrócić do państwa pochodzenia, a których celem jest przyznanie natychmiastowej tymczasowej ochrony takim osobom, w szczególności, gdy uzasadnione jest przypuszczenie, że system udzielania azylu nie będzie w stanie udźwignąć ciężaru takiego napływu bez negatywnych skutków dla działania tego systemu, ze szkodą dla zainteresowanych i innych osób poszukujących ochrony²⁶.

²⁵ Dyrektywa Rady 2004/83/WE, art. 9; Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 13.4. Tekst jednolity ustawy opublikowany jako załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2012 r., poz. 680.

²⁶ Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, Dz. U. L 212/12 z 7.08.2001, P. 0012 – 0023, art. 3.1., art. 2 a.

Reasumując, aby uzyskać status uchodźcy, muszą być spełnione łącznie następujące przesłanki: cudzoziemiec musi przebywać poza granicami kraju pochodzenia, nie może korzystać z ochrony innego państwa, żywi uzasadnioną obawę przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub poglądów politycznych i z tego powodu nie chce, lub nie może korzystać z ochrony państwa pochodzenia, ponadto nie mają wobec niego zastosowania klauzule wyłączające.

Na terenie Polski ochrona cudzoziemca może przybierać następujące formy²⁷:

- **status uchodźcy** jest międzynarodową formą ochrony – osoba wnioskująca o nadanie statusu uchodźcy może otrzymać decyzję pozytywną, przyznającą ten status; odmowną, przyznającą inny rodzaj ochrony; odmowną bez decyzji o wydaleniu z terytorium RP; odmowną, obligującą do opuszczenia terytorium RP (decyzja o wydaleniu);
- **ochrona uzupełniająca** jest międzynarodową formą ochrony, która może być przyznana osobie, której odmówiono statusu uchodźcy, natomiast w przypadku jej powrotu do kraju pochodzenia, istnieje realne ryzyko że może ona doznać krzywdy w postaci: orzeczenia kary śmierci, egzekucji, tortur, nieludzkiego, poniżającego traktowania, zagrożenia życia lub zdrowia będącego wynikiem stosowania przemocy względem ludności cywilnej, w sytuacji konfliktu zbrojnego wewnętrznego bądź międzynarodowego, i ze względu na to ryzyko nie może lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia²⁸;
- **zgoda na pobyt tolerowany** – krajowa forma ochrony cudzoziemców, udzielana jest osobom, które nie otrzymały statusu uchodźcy i ochrony uzupełniającej, ale mogłyby być wydalone do kraju, w którym zagrożone jest ich prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, wolność od tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania i pracy przymusowej, prawo do rzetelnego procesu sądowego albo zakazu karania bez podstawy prawnej w rozumieniu Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ponadto wydalenie mogłoby naruszyć prawo do ży-

²⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 3, 13, 15, 90, 96, 97.1, 106. Ustawa wykonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia Dyrektywy 2001/55/WE, Dyrektywy 2003/9/WE.

²⁸ Dyrektywa Rady 2004/83/WE, art. 15 c. nie uwzględnia literalnie zagrożenia zdrowia jako powodu do nadania ochrony uzupełniającej.

cia rodzinnego, prawa dziecka w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu lub jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu wykonującego decyzję o wydaleniu i od cudzoziemca;

- **ochrona czasowa** – udzielana jest tym cudzoziemcom, którzy opuścili swój kraj z powodu obcej inwazji, wojny, wojny domowej, konfliktów etnicznych lub rażących naruszeń praw człowieka. Ochrona może być udzielona do momentu, gdy możliwy stanie się powrót do uprzedniego miejsca zamieszkania, ale nie dłużej niż na okres roku (istnieje możliwość dwukrotnego jej przedłużenia na okres 6-ciu miesięcy);
- **azyl**²⁹ - jest przyznawany w sytuacji koniecznej do zapewnienia ochrony cudzoziemcowi oraz gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku konieczności wydalenia takiej osoby, wymagane jest uprzednie pozbawienie go azylu.

W Polsce, wg statystyk UNHCR, przebywa obecnie 15.847 uchodźców, 2.886 osób ubiegających się o status uchodźcy, 763 bezpaństwowców i żadna IDP³⁰. W 2011 roku, liczba cudzoziemców ubiegających się o ochronę wg kraju pochodzenia wynosiła: 2.784 z Federacji Rosyjskiej, 1.240 z Gruzji, 162 z Armenii, 57 z Białorusi, 39 z Ukrainy, 35 z Kirgistanu, 29 z Afganistanu, 25 z Wietnamu, 20 z Iraku i 17 z Kazachstanu. Najwięcej wniosków złożono w październiku (720) i listopadzie (658), a najmniej w styczniu (126) i lutym (259)³¹. Przesłanką do nadania statusu uchodźcy nie może być trudna sytuacja panująca w kraju pochodzenia osoby ubiegającej się o ochronę. Zdaniem sądu, przekonanie o prześladowaniu musi mieć charakter obiektywny, a ocena uzasadnionej obawy przed prześladowaniem musi zawierać ocenę warunków społeczno-politycznych kraju pochodzenia i być oparta na wiarygodnych, możliwie dokładnych informacjach i materiałach źródłowych doty-

²⁹ W prawodawstwie polskim, w przeciwieństwie do prawodawstwa innych krajów udzielenie azylu nie jest równoznaczne z nadaniem statusu uchodźcy. Podstawą prawną dla udzielenia azylu w Polsce jest przede wszystkim art. 88B t. zw. przepisów konstytucyjnych. Patrz: Przepisy konstytucyjne, utrzymane w mocy na podstawie art. 77 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, uchylającego Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 1952 r., s. 175.

³⁰ Stan na 12 styczeń 2012. Patrz: UNHCR, *Poland Statistical Snapshot*, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/txis/vtx/page?page=49e48df06&submit=GO>, (data dostępu: 20.09.2012).

³¹ UNHCR, *Asylum...* dz. cyt., s. 45, 46.

czących danej grupy etnicznej, religijnej lub społecznej³². Co więcej, za prześladowanie czy dyskryminację nie można uznać poszukiwania sprawców wybuchów, porwań czy działań terrorystycznych, wśród osób, które potencjalnie mogą posiadać wiedzę na ten temat, pod warunkiem, że odbywa się to zgodnie z przyjętymi procedurami i standardami ochrony praw człowieka³³.

Odrębną przesłanką do nadania statusu uchodźcy nie może być również obawa przed odbyciem obowiązkowej służby wojskowej w kraju pochodzenia, czy też obawa przed postępowaniem karnym za dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej. Jednakże zróżnicowane działanie władz w przypadku odmowy służby wojskowej w zależności od kryteriów takich jak np. rasa, religia lub narodowość, należałoby traktować jako prześladowanie³⁴. Uzasadnieniem dla przyznania statusu uchodźcy nie może być także obawa przed prześladowaniem z powodu podejrzeń o szpiegostwo³⁵, prezentowanie poglądów politycznych odmiennych od rządu kraju pochodzenia³⁶, czy też brak wolności religijnej i przestrzegania praw człowieka w kraju pochodzenia³⁷.

Konwencja genewska nie ma zastosowania do osób korzystających z ochrony lub pomocy organów lub agencji Narodów Zjednoczonych innych niż Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, oraz do osób uważanych przez władze państwa, w którym ta osoba się osiedliła, że mają prawa i obowiązki związane z posiadaniem obywatelstwa tego państwa. Cudzoziemiec nie może korzystać z ochrony międzynarodowej wynikającej z Konwencji jeżeli istnieją poważne podstawy, żeby sadzić, iż dokonał zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych, dokonał poważnej zbrodni o charakterze niepolitycznym poza państwem, które ją przyjęło, przed uznaniem jej za uchodźcę; jest winny czynów sprzecznych z celami

³² Por. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2007 r., Sygnatura Akt: II OSK 1551/06.

³³ Por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 marca 2007 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 1395/06.

³⁴ Por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2006 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 2498/05.

³⁵ Por. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 grudnia 2002 r., Sygnatura Akt: V SA743/02.

³⁶ Por. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 listopada 2000 r., Sygnatura Akt: V SA 885/00.

³⁷ Por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 grudnia 2005 r., Sygnatura Akt: V SA 1695/05.

i zasadami Narodów Zjednoczonych, orzeczenia sądów tezy z piśmiennictwa³⁸.

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi dodatkowo, że można odmówić statusu uchodźcy cudzoziemcowi, który podzegał, albo w inny sposób brał udział w popełnieniu ww. zbrodni lub czynów, a także w przypadku złożenia ponownego wniosku o nadanie statusu uchodźcy – jeżeli obawa przed prześladowaniem jest oparta na okolicznościach, które celowo wytworzył po ostatniej odmowie nadania statusu uchodźcy. Co więcej w przypadku, gdy cudzoziemiec popełnił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zbrodnię lub popełnił poza tym terytorium czyn, który jest zbrodnią według prawa polskiego, albo też stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa lub społeczeństwa, można mu także odmówić ochrony uzupełniającej³⁹.

Ochrona wynikająca z Konwencji przestaje obowiązywać wobec uchodźcy który na zasadzie dobrowolności: ponownie zwrócił się o ochronę państwa, którego jest obywatelem, utraciwszy swoje obywatelstwo ponownie je przyjął; powtórnie osiedlił się w państwie, które opuścił i przebywał poza jego granicami z powodu prześladowań; nie może dłużej odmawiać korzystania z ochrony państwa swojego obywatelstwa, ponieważ ustały warunki, z powodu których został uznany za uchodźcę; przyjął nowe obywatelstwo i korzysta z ochrony jego państwa; będąc bezpaństwowcem, może powrócić do państwa, w którym miał poprzednio stałe miejsce zamieszkania, z powodu ustania okoliczności, w związku z którymi uzyskał status uchodźcy. Innym powodem dla którego w Polsce można cudzoziemca pozbawić statusu uchodźcy jest popełnienie przez niego zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu prawa międzynarodowego; działalność sprzeczna z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych; zatajenie informacji lub dokumentów albo przedstawienie fałszywych informacji lub dokumentów o istotnym znaczeniu dla nadania statusu uchodźcy (jednak w tym przypadku nie pozbawia się statusu uchodźcy jeżeli cudzoziemiec nadal spełnia warunki posiadania tego statusu)⁴⁰.

Strony Konwencji genewskiej zgodziły się, aby nie wydalać lub nie zwracać w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religię,

³⁸ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 1 D. E. F.

³⁹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 19 i 20.

⁴⁰ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 1 C.; Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 19.

obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne. Jednakże nie jest to usprawiedliwienie w przypadku gdy uchodźca, co do którego istnieją podstawy, aby uznać go za groźnego dla bezpieczeństwa państwa, w którym się on znajduje, lub który będąc skazanym prawomocnym wyrokiem, za szczególnie poważne zbrodnie, stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa tego państwa⁴¹. Bezpieczeństwo państwowe i porządek publiczny stanowią powód, dla którego można wydrzeć uchodźcę legalnie przebywającego na terenie kraju. Wydalenie musi być zgodne z procedurą prawną. Uchodźca powinien mieć możliwość przedstawienia dowodów na swoje usprawiedliwienie oraz złożenie odwołania od decyzji władz. Powinien mieć także przedstawiciela reprezentującego go przed właściwymi władzami lub przed osobą lub osobami specjalnie do tego wyznaczonymi przez te władze. Nie są to jednak warunki konieczne, w przypadku, gdy ważne powody bezpieczeństwa państwowego przemawiają przeciwko niemu⁴². Jednakże zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ochrona przewidziana art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁴³ jest znacznie szersza, niż ta wynikająca z art. 32 i 33 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców⁴⁴. Art. 3 EKPC chroni najbardziej fundamentalną wartość demokratycznego społeczeństwa. Całkowicie zakazuje on stosowania tortur lub niehumanitarnego oraz poniżającego traktowania lub karania, niezależnie od okoliczności i zachowania ofiary⁴⁵. Złe traktowanie nie jest dopuszczalne i nie stanowi żadnego usprawiedliwienia nawet w przypadku zwalczania przestępczości zorganizowanej czy działalności terrorystycznej⁴⁶, stanowiących poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego i publicznego. Nie można odstąpić od zasady, że ochrona na podstawie art. 3 jest bezwzględna niezależnie od okoliczności⁴⁷. Nawet w przypadku wojny lub innego niebezpieczeństwa publicznego zagrażającego życiu narodów państwo nie może się

⁴¹ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 33.

⁴² Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 32. 1 i 2.

⁴³ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ETS Nr 5. Polska podpisała Konwencję dnia 26 listopada 1991 r., a ratyfikowała 19 stycznia 1993 r. Konwencję opublikowano w Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284-285.

⁴⁴ Orzeczenie *Chahal v. Wielka Brytania* z dnia 15 listopada 1996 r., skarga 22414/93, publikowane: 1996-V, nr 22, § 80.

⁴⁵ Orzeczenie *Valašinas v. Litwa* z dnia 24 lipca 2001 r., skarga nr 44558/98, publikowane: 2001-VIII, § 100.

⁴⁶ Orzeczenie *Labita v. Włochy* z dnia 6 kwietnia 2000 r., skarga nr 26772/95, publikowane: 2000-IV, § 119; Orzeczenie *Ilaşcu i inni v. Mołdawia i Rosja* z dnia 8 lipca 2004 r., skarga nr 48787/99, publikowane 2004-VII, § 424.

⁴⁷ Orzeczenie *Chahal v. Wielka Brytania*, § 79;

uchylić od obowiązku przestrzegania art. 3⁴⁸. Polski Sąd Najwyższy stwierdził, że ekstradycja w sytuacji, gdy zachodzą podstawy do przyjęcia, że osoby mające być wydane mogłyby być w państwie wzywającym poddane traktowaniu zakazanemu przez art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, jest niedopuszczalna. Tym samym, wydanie decyzji pozytywnej dla wydalenia tej osoby mogłoby narazić Polskę na odpowiedzialność przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka⁴⁹. Warto dodać, że w sprawie *Chahal przeciwko Wielkiej Brytanii* ETPC stwierdził, że korzystanie z poufnych materiałów jest nie od uniknięcia w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa. Nie oznacza to jednak, że władze krajowe są zwolnione z obowiązku zapewnienia skutecznej kontroli sądowej, jeśli powołują się na bezpieczeństwo państwa lub terroryzm. Trybunał zwrócił również uwagę, powołując się na przykład Kanady, że istnieją techniki możliwe do zastosowania, które uwzględniają uzasadnione obawy związane z bezpieczeństwem i dotyczą natury i źródeł tajnych informacji, dając jednocześnie solidne gwarancje proceduralne⁵⁰.

Traktując bezpieczeństwo społeczne jako ochronę egzystencjonalnych podstaw życia człowieka, przy równoczesnym tworzeniu odpowiednich warunków dla zaspokojenia potrzeb i aspiracji życiowych⁵¹, należy pamiętać, że podstawą wszelkich działań jest respektowanie i poszanowanie praw człowieka. Każdy człowiek ma prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt jego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, oraz polepszanie warunków bytowych, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne, prawo do ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, starości lub utraty środków do życia w inny sposób od niego niezależny. Każdy człowiek ma prawo do nauki, której celem jest pełny rozwój osobowości, wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, prawo do pracy i korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, prawo do ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego, czy uczestniczenia w kulturze⁵². A to oznacza, że tworząc polity-

⁴⁸ Orzeczenie *Soering v. Wielka Brytania* z dnia 7 lipca 1989 r., skarga nr 14038/88, publikowane: A 161, § 88.

⁴⁹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1997 r., II KKN 313/97, pkt. I.

⁵⁰ Orzeczenie *Chahal v. Wielka Brytania*, § 131.

⁵¹ Por. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i Strategie*, prac. zbior., Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2006, s. 413.

⁵² Por. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona dnia 10 grudnia 1948 roku, art. 22, 23, 25.2, 26, 27; Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169, art. 6,7, 9, 11.1, 12, 13,15.

kę bezpieczeństwa, państwo musi wykonywać przyrodzone, niezbywalne, obiektywne, niepodzielne prawa i wolności człowieka i tym samym tworzyć odpowiednie warunki dla jego bytu, zdrowia, nauki czy pracy.

Forma zapewnienia cudzoziemcowi bezpieczeństwa społecznego, obejmującego dostęp m.in. do, opieki zdrowotnej, opieki społecznej, zakwaterowania, edukacji, pracy czy programów integracyjnych zależy w dużej mierze od ochrony jaką mu przyznano.

W Polsce, cudzoziemcowi, który złożył wniosek o status uchodźcy zapewnia się pomoc medyczną i socjalną udzielaną bezpośrednio w ośrodku dla uchodźców, jak i poza nim⁵³. Pomoc przysługuje w trakcie postępowania o nadanie statusu uchodźcy, od momentu zgłoszenia się w ośrodku dla uchodźców (chyba, że zagrożone jest zdrowie i życie uchodźcy, to od momentu złożenia wniosku) oraz w okresie dwóch miesięcy od daty doręczenia ostatecznej decyzji w sprawie nadania statusu uchodźcy, lub przez okres 14 dni od dnia doręczenia decyzji ostatecznej o umorzeniu postępowania. Pomoc przestaje być udzielana po terminie obowiązku opuszczenia terytorium Polski przez cudzoziemca, któremu odmówiono statusu uchodźcy, udzielenia ochrony uzupełniającej i zgody na pobyt tolerowany, oraz w dwa miesiące od daty doręczenia decyzji w innych przypadkach. Pomoc zostaje przedłużona, do momentu opuszczenia przez cudzoziemca terytorium Polski w sposób zorganizowany przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, lub w przypadku gdy cudzoziemiec powiadomi pisemnie Urząd, że zamierza dobrowolnie opuścić kraj⁵⁴, albo czeka na przeniesienie do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003⁵⁵.

⁵³ Koszty pomocy socjalnej, opieki medycznej, z wyłączeniem kosztów określonych w przepisach ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, zasiłku pogrzebowego, pomocy w dobrowolnym powrocie, pomocy związanej z przeniesieniem cudzoziemca do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003 oraz prowadzenia ośrodków, są finansowane z budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych, ze środków będących w dyspozycji Szefa Urzędu. Patrz Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 85.

⁵⁴ Pomoc obejmuje np.: pokrycie kosztów przejazdu środkami transportu publicznego, do kraju do którego wyjeżdża cudzoziemiec, opłaty wiz i zezwoleń wyjazdu, pokrycie kosztów wyżywienia.

⁵⁵ Por. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 74 i 75.

W ramach pomocy, cudzoziemiec ma zapewnioną opiekę medyczną w zakresie jaki przysługuje osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym⁵⁶, z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej.

W ośrodku cudzoziemiec otrzymuje zakwaterowanie, wyżywienie zgodne z jego kulturą (ustawa przewiduje również ekwiwalent pieniężny w zamian za wyżywienie dziecka do ukończenia przez nie 6 lat lub ucznia szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej; uzasadnieniem dla ekwiwalentu mogą być również względy organizacyjne), pomoc materialną w postaci stałej pomocy pieniężnej na zakup środków czystości i higieny osobistej, i jednorazowej (lub bony towarowe), na zakup odzieży, i obuwia. Cudzoziemcowi pokrywa się koszty przejazdu środkami transportu publicznego w celu wzięcia udziału w postępowaniu w sprawie nadania statusu uchodźcy, leczenia, lub poddania się szczepieniom ochronnym (koszty mogą być również pokryte w innych, uzasadnionych przypadkach). Otrzymuje on również kieszonkowe, i w miarę możliwości, pokrycie kosztów zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dzieci. Cudzoziemcowi zapewnia się bezpłatną możliwość nauki języka polskiego organizowaną na terenie ośrodka i potrzebne w tym celu materiały, a dzieciom dostęp do publicznych placówek, szkół podstawowych, gimnazjów lub szkół ponadgimnazjalnych i wyprawkę szkolną.

Pomoc socjalna udzielana poza ośrodkiem obejmuje wypłatę świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Polski, z wyłączeniem kosztów opieki medycznej. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, na wniosek cudzoziemca, może wydać również zgodę na wpłatę świadczenia pieniężnego ze względów czysto organizacyjnych, ale także w celu zapewnienia cudzoziemcowi bezpieczeństwa (szczególnie jeśli chodzi o samotne matki), ochronę i utrzymanie więzi rodzinnych, przygotowanie go do samodzielnego życia poza ośrodkiem, oraz ochronę porządku

⁵⁶ Por. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm. (Zmiany tekstu jednolitego ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 216, poz. 1367, Nr 225, poz. 1486, Nr 227, poz. 1505, Nr 234, poz. 1570 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 22, poz. 120, Nr 26, poz. 157, Nr 38, poz. 299, Nr 92, poz. 753, Nr 97, poz. 800, Nr 98, poz. 817, Nr 111, poz. 918, Nr 118, poz. 989, Nr 157, poz. 1241 i Nr 161, poz. 1278).

publicznego⁵⁷. Cudzoziemcowi legalnie przebywającemu w kraju, któremu zostanie przyznana ochrona międzynarodowa w formie statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, na mocy Konwencji genewskiej, przysługuje takie samo traktowanie z jakiego korzystają obywatele tego kraju w zakresie opieki i pomocy społecznej, wynagrodzenia i warunków pracy, nauki zawodu i praktyki, ubezpieczeń społecznych i edukacji stopnia podstawowego⁵⁸. Dyrektywa Rady 2004/83/WE dopuszcza jednak możliwość ograniczenia opieki zdrowotnej i pomocy socjalnej dla osób objętych ochroną uzupełniającą do środków podstawowych, które będą następnie dostarczane na takim samym poziomie i na podstawie takich samych warunkach kwalifikujących, co obywatelom. Ograniczenia w opiece zdrowotnej nie dotyczą jednak kobiet w ciąży; osób niepełnosprawnych; osób torturowanych i zgwałconych; osób, które doznały przemocy psychicznej, fizycznej i seksualnej; małoletnich ofiar nadużycia, zaniedbania, wykorzystania, torturowania, okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania; lub tych, którzy ucierpieli z powodu konfliktów zbrojnych. Państwa członkowskie mają również obowiązek zapewnienia uchodźcom i osobom objętym ochroną uzupełniającą – na tych samych zasadach co innym obywatelom państw trzecich legalnie przebywający na ich terytoriach – dostępu do zakwaterowania, osobom dorosłym dostępu do ogólnego systemu edukacji, dalszego szkolenia lub ponownego przeszkolenia. W przypadku zatrudnienia lub samozatrudnienia osób objętych ochroną międzynarodową obowiązują z kolei zasady ogólnie stosowane do danego zawodu oraz do usług publicznych⁵⁹.

W Polsce, uznany uchodźca lub cudzoziemiec z ochroną uzupełniającą ma takie same prawa jak obywatel RP w obszarach: dostępu do opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, ubezpieczenia, dostępu do

⁵⁷ Por. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, art. 71, 72,73; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, Dz. U. z 2011r. Nr 261, poz. 1564; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków otrzymywania posiłków i napojów przez cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie w celu wydalenia oraz wartości dziennej normy żywienia, Dz. U. z 2010 r. Nr 8, poz. 59; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 2011 r. w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, Dz. U. z 2011 r. Nr 282, poz. 1654.

⁵⁸ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, art. 22.1, 23, 24; patrz także: Dyrektywa Rady 2004/83/WE, art. 28.1 i 29.1.

⁵⁹ Dyrektywa Rady 2004/83/WE, art. 28.2, 29.2 i 3, 26.1, 27.2, 31.

edukacji i pracy, prowadzenia działalności gospodarczej, ochrony przed bezrobociem, korzystania ze świadczeń pomocy społecznych i świadczeń rodzinnych, prawa do renty socjalnej, a także do korzystania z pomocy integracyjnej (termin złożenia wniosku o pomoc integracyjną wynosi 60 dni od momentu uzyskania ochrony). Cudzoziemcowi, który uzyskał zgodę na pobyt tolerowany (wynoszący rok), forma korzystania z pomocy społecznej jest ograniczona do udzielenia schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania i celowego zasiłku. Poza tym przysługują mu takie same prawa jak uchodźcy i osobie z ochroną uzupełniającą z wyjątkiem prawa do pomocy integracyjnej i bezpłatnych studiów wyższych. Cudzoziemcom z przyznaną ochroną czasową zapewnia się bezpłatną opiekę medyczną, bezpłatne zakwaterowanie i wyżywienie (pod warunkiem, że nie posiadają oni własnych dochodów). Mają oni prawo do nauki w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych (licea, technika) oraz wyższych; zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej na takich samych warunkach, co obywatele polscy.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje Indywidualny Program Integracji dla uchodźcy. Pomoc dla uchodźcy lub osoby z uznaną ochroną uzupełniającą przysługuje począwszy od miesiąca kalendarzowego, w którym cudzoziemiec opuścił ośrodek, pod warunkiem że nie jest małżonkiem obywatela polskiego. Jest ona udzielana na wniosek cudzoziemca złożony do starosty właściwego ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca, za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie, nie dłużej niż przez 12 miesięcy. W ramach pomocy cudzoziemiec otrzymuje świadczenia pieniężne w wysokości od 446 zł do 1 175 zł miesięcznie z przeznaczeniem na utrzymanie: żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej, opłaty mieszkaniowe, a także na pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego. Pomoc obejmuje pracę socjalną; poradnictwo specjalistyczne, w tym poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne; udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z instytucjami np. rynku pracy, ze środowiskiem lokalnym czy organizacjami pozarządowymi; pomoc w uzyskaniu możliwości zamieszkania, w tym w miarę możliwości w mieszkaniu chronionym (wg nieoficjalnych statystyk UNHCR, co trzeci uchodźca w Polsce może być bezdomny)⁶⁰. Wstrzymanie pomocy może nastąpić, w przypadku braku zgodności z celem na jaki została przyznana; uporczywego i zawinionego niewykonywania przez cudzoziemca zobowiązań programowych, w tym np. nieusprawiedliwionej 30. dniowej absencji na kursach nauki

⁶⁰ UNHCR, *A third of refugees in Poland may be homeless*, <http://www.unhcr.org/4f426c279.html>, (data dostępu: 20.09.2012).

języka polskiego; udzielania nieprawdziwych informacji o swojej sytuacji życiowej – do czasu wyjaśnienia; upływu 30 dni pobytu cudzoziemca w zakładzie opieki zdrowotnej – do czasu opuszczenia przez niego zakładu; oraz wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego – do czasu prawomocnego zakończenia postępowania (jeżeli po terminie nie ustały przyczyny odmowy pomocy, pomoc nie jest przywracana). Odmowa pomocy następuje również w przypadku powtórnego dopuszczenia się przez cudzoziemca wyżej wymienionych działań, skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie, pozbawienia statusu uchodźcy lub cofnięcia ochrony uzupełniającej⁶¹.

Ważnym elementem bezpieczeństwa społecznego jest zapewnienie dostępu do opieki zdrowotnej. Zgodnie z art. 92.2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, cudzoziemcowi opłacana jest składka na ubezpieczenie zdrowotne⁶². Wszystkie obiekty służby zdrowia, dobra i usług muszą respektować zasady etyki medycznej, być kulturowo właściwe okazując szacunek dla kultury jednostki, mniejszości, narodu i społeczności. Powinny być wrażliwe na różnice indywidualne np. płeć i cykl życia⁶³. Trzeba mieć na uwadze fakt, że w wielu przypadkach kraj pochodzenia uchodźców jest odmienny pod względem kulturowym i religijnym od kraju udzielającego azylu. Te różnice, często niezauważane, albo wydające się być nieistotnymi z punktu widzenia pracowników służby zdrowia, powodują, że nie ma porozumienia pomiędzy pacjentem a personelem medycznym. Zdarzają się sytuacje, że brak konsensusu między uchodźcą a osobami sprawującymi nad nim opiekę medyczną wynikający na przykład z niezajomości języka, ale także z faktu, iż podejmowane czynności są sprzeczne z jego religią albo kulturą (na przykład kulturą islamu), prowadzi do nieotrzymania lub odmowy przyjęcia pomocy, co może stanowić poważne zagrożenie dla zdrowia i życia pacjenta.

⁶¹ Por. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, art. 5 a, 7.11, 9.5, 19.8, 20.1, 22.5, 36 g, 53.1, 91-95. Tekst jednolity ustawy opublikowany jako załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 października 2009 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o pomocy społecznej, Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362; Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 marca 2009 r. w sprawie udzielania pomocy cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, Dz. U. z 2009 r. Nr 45, poz. 366.

⁶² Składka określona jest w ustawie w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

⁶³ Por. General Comment No. 14 (2000) The right to the highest attainable standard of health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), E/C.12/2000/4, 11 August 2000, pkt. 12.

Istotnym warunkiem kształtowania bezpieczeństwa uchodźców jest integracja ze społeczeństwem, której podstawę stanowi komunikacja. W Polsce wszyscy, którzy ubiegają się o status uchodźcy, mają prawo i możliwość bezpłatnej nauki języka polskiego. Nauka języka nie jest obowiązkowa i niewiele osób uczęszcza na zajęcia. Problem jednak powstaje w momencie uzyskania ochrony i konieczności usamodzielnienia się. Brak znajomości języka kraju udzielającego azylu stanowi problem nie tylko w korzystaniu z opieki zdrowotnej, załatwianiu spraw w urzędach, ale przede wszystkim w pracy. Jest to bardzo istotna kwestia, ponieważ brak pracy i środków finansowych wpływa na byt jednostki powodując m.in. biedę, ubóstwo i marginalizację społeczną, co w konsekwencji może prowadzić do zachowań antyspołecznych stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, a nawet państwowego. Oczywiście istnieje alternatywa w postaci „pracy na czarno”, ale taka forma zarobkowania uniemożliwia korzystanie z praw, przywilejów i ochrony przysługującej pracownikom i gwarantowanym przez państwo. Trudności w otrzymaniu pracy stanowi również brak odpowiednich kwalifikacji. Rozwiązaniem jest kształcenie ustawiczne, w ramach którego można uzupełnić wiedzę, nabyć umiejętności i rozwijać kompetencje społeczne potrzebne do funkcjonowania w społeczeństwie. Niemniej brak znajomości języka uniemożliwia korzystanie i z tych form kształcenia. Co prawda art. 2 Protokołu 1. do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowi, że *nikt nie może być pozbawiony prawa do nauki*⁶⁴, ale sformułowanie tego prawa w formie negatywnej nie jest równoznaczne z przyjęciem przez Sygnatariuszy obowiązku tworzenia lub dofinansowania szczególnego typu edukacji na szczególnym poziomie. Wszystkie państwa należące do Rady Europy mają bowiem własne systemy edukacji i w tym przypadku mają obowiązek zagwarantowania osobom podległym ich jurysdykcji, dostępu do szkół już istniejących⁶⁵. Pojawia się zatem konieczność umożliwienia cudzoziemcom nauki języka kraju, który udziela im schronienia. Polska ustawa o pomocy społecznej z 2003 r. przewiduje w tym obszarze pomoc dla uchodźcy i osobie

⁶⁴ Protokół Nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Paryż, dnia 20 marca 1952 r., ETS nr 9. Tekst Protokołu zmieniony stosownie do postanowień Protokołu Nr 11, ETS nr 155. Polska ratyfikowała Protokół Nr 1 dnia 26.06.1994 r., Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175, art. 2.

⁶⁵ Orzeczenie w sprawie niektórych aspektów prawnych dotyczących używania języka w belgijskim systemie edukacyjnym v. Belgia (tzw. belgijska sprawa językowa) z 23 lipca 1968 r., skarga nr 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/64, publikacja: A.006, §I. B. 3.

z uznaną ochroną uzupełniającą⁶⁶. Podstawą opracowania programów kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, dostosowanych do wieku, pochodzenia, potrzeb i możliwości uczestników jest Ramowy program kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, który zakłada kształcenie kompetencji językowych oraz rozwijanie kompetencji komunikacyjnych, rozumianych jako zdolność do posługiwania się językiem w sposób skuteczny i dostosowany do sytuacji społecznej, w jakiej proces komunikacji przebiega, pod względem oczekiwań mówcy wobec innych partnerów rozmowy, celów, jakie stawia sobie mówca, oraz społecznych i konwencjonalnych reguł użycia języka⁶⁷. Z punktu widzenia cudzoziemców ważna jest także zasada indywidualizacji, polegająca na uwzględnieniu w konstruowaniu programów różnic kulturowych zachodzących między różnymi grupami cudzoziemców.

Prócz problemów językowych istotnymi czynnikami wpływającym na bezpieczeństwo uchodźców są również różnice kulturowe i religijne. Po pierwsze, wybrane grupy społeczne funkcjonujące w kraju, który udziela schronienia cudzoziemcowi, na przykład neonaziści, same z siebie mogą być nastawione wrogo do uchodźców. Po drugie, z czasem mogą pojawić się tendencje asymilacji uchodźców, z dążeniem do pozbawienia ich własnej tożsamości kulturowej i religijnej. A po trzecie, wydarzenie mające znaczenie w wymiarze globalnym, regionalnym, czy krajowym np.: atak terrorystyczny, którego sprawcą jest obywatel kraju pochodzenia uchodźcy, może stać się przyczyną wrogości do nich nastawienia. Niechęć i wrogość może przybierać różne formy, od wyalienowania, poprzez agresję słowną i fizyczną, zagrażającą bezpośrednio zdrowiu i życiu uchodźcy. Dlatego bardzo ważne jest zwiększanie świadomości społeczeństwa w obszarze problematyki uchodźców, ich tożsamości kulturowej i religijnej, jak również prowadzenie działań mających na celu integrację uchodźców ze społecznością lokalną. M. Bereźnicka, powołując się na art. 14 EKPCz, stwierdza że *tolerancja wobec innych, to nie tylko wartość, lecz również obowiązek*⁶⁸. Pod tym kątem Stowarzyszenie Praktyków Kultury wraz z Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich w Podkowie Leśnej oraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Brwinowie i Fundacją Polskie Forum Migracyjne realizuje projekt *Integracja społeczności lokalnej i uchodźców mieszkających w dwóch podwar-*

⁶⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, art. 92.2.

⁶⁷ Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 2011 r., poz. 306.

⁶⁸ M. Bereźnicka, *Wartości kształcenia we współczesnej szkole*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 85.

szawskich ośrodkach: w Dębaku i Mosznej, który zakłada tworzenie warunków i przestrzeni do bezpiecznego i inspirującego kontaktu między Polakami i uchodźcami, zwiększenie integracji tych grup, oraz stworzenie sieci współpracy lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się problematyką uchodźców. Działania obejmują m.in.: tworzenie integracyjnych grup teatralnych, organizowanie warsztatów twórczych, opieki przedszkolnej, zajęć sportowych a także pomoc psychologiczną⁶⁹.

Wśród innych realizowanych projektów można wymienić m.in. *Integracja dzieci uchodźców oraz dzieci objętych międzynarodową ochroną prawną w polskich szkołach. „I-KIDS”* – prowadzony przez Centrum Studiów Międzynarodowych, czy *Edukacja dla Integracji – Partnerstwo na rzecz Uchodźców, budowa partnerstwa na rzecz rozwoju* – zainicjowany przez Ośrodek Praw Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego, zajmujący się problemami dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce (jednym z partnerów przygotowujących i realizujących projekt jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie).

W czerwcu zakończona została realizacja projektu *RAZEM. Integracja, poradnictwo i wsparcie dla cudzoziemców*, finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców oraz budżetu państwa, współfinansowanego również z grantu Fundacji im. Stefana Batorego. W ramach projektu prowadzonego przez Polską Akcję Humanitarną, Biuro w Toruniu zorganizowano świetlicę szkolną dla dzieci uchodźców oraz Biuro Informacji dla Uchodźców działające na terenie ośrodka. Powołano także Międzysektorowy Zespół ds. Uchodźców (MZU), skupiający pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Powiatowych Urzędów Pracy, którzy spotykają się z uchodźcami. Wolontariusze pomagali uchodźcom w znalezieniu mieszkania, kontaktach z urzędami, a wszystkie działania były uzupełniane uczestnictwem uchodźców w życiu kulturalnym, oraz rozwijaniem ich aktywności społecznej⁷⁰.

Ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu na Rzecz Uchodźców i budżetu państwa realizowane były także projekty *Białystok dla uchodźców* i *Ku efektywnej integracji 2011*, współfinansowane przez Prezydenta Miasta Białegostoku; *Wspólny cel – integracja*

⁶⁹ Polskie Forum Migracyjne, *Obszar działania: Integracja cudzoziemców w Polsce*, <http://www.forummigracyjne.org/pl/projekt.php?pjid=24>, (data dostępu: 20.09.2012).

⁷⁰ Refugee.pl Gazeta Uchodźców, *Projekt „RAZEM. Integracja, poradnictwo i wsparcie dla cudzoziemców”*, <http://www.refugee.pl/?mod=knowbase&path=3074&PHPSESSID=e80660f6ad9ebf87de585793c9a1a4da>, (data dostępu: 20.09.2012).

uchodźców na Mazowszu realizowany przez Fundację Nauki Języków Obcych Linguae Mundi w partnerstwie z Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie.

Wart podkreślenia jest fakt, iż działania ukierunkowane na rzecz poprawy bytu, bezpieczeństwa i integracji uchodźców, są prowadzone nie tylko przez organy rządowe, instytucje i organizacje państwowe, ale również przez organizacje pozarządowe np.: Fundację Międzynarodową Inicjatywa Humanitarna, Fundację Ocalenie, Fundację na rzecz Integracji Zawodowej, Społecznej oraz Rozwoju Przedsiębiorczości VIA, Helsińską Fundację Praw Człowieka, Polskie Forum Migracyjne, Międzynarodową Organizację ds. Migracji, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Vox Humana.

PODSUMOWANIE

Uchodźcy stanowią szczególną grupę ludności. Prześladowani, zostają zmuszeni do opuszczenia swoich domów w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Wyruszają w podróż w nadziei na schronienie, akceptację, „lepsze jutro”. Tymczasem niejednokrotnie zdarza się, że państwa mogące udzielić im schronienia, albo nie chcą na przykład ze względów politycznych, ekonomicznych czy religijnych, albo nie mogą z uwagi na brak środków i możliwości, a to skutkuje koniecznością powrotu do kraju pochodzenia lub dalszą tułaczką. Trzeba również pamiętać o tym, iż cudzoziemcy poszukujący azylu bardzo często nie mają środków do życia. Większość z nich pochodzi z krajów biednych, ogarniętych konfliktem zbrojnym. Opuszczają swoje domostwa w pośpiechu, spieniężają dorobek życia, a uzyskane pieniądze przeznaczają na podróż w bezpieczne miejsce, często opłacając nielegalnych przewoźników. Zdarza się także, że nawet w kraju, który udzielił im schronienia, czują się inni, nieakceptowani, wyalienowani, dyskryminowani i szykanowani. Dlatego też działania służące poprawie bezpieczeństwa uchodźców powinny iść w trzech kierunkach. Po pierwsze, dostosowania norm prawnych do nowych kategorii uchodźstwa będącego wynikiem zmieniającego się klimatu i katastrof naturalnych, objęcia prawną międzynarodową ochroną uchodźców wewnętrznych, a także ujednoczenia kwestii związanych z możliwością wydalenia uchodźcy. Po drugie, należy zintensyfikować działania ukierunkowane na uchodźców: poprawę bytu, stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju i bezpieczeństwa, integrację ze społecznością lokalną, szanując tożsamość kulturową i religijną

uchodźców. I po trzecie, konieczne jest prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych zwiększających świadomość na temat uchodźstwa, skierowanych do obywateli kraju, który udziela schronienia cudzoziemcom. Ważna jest nie tylko wiedza dotycząca wyżej wymienionych zagadnień, ale również, a może przede wszystkim wychowanie do tolerancji, poszanowania godności i praw człowieka, przełamywanie stereotypów, zwalczanie ksenofobii, kształtowanie empatii i międzyludzkiej solidarności. Trzeba bowiem pamiętać, że bezpieczeństwo okaleczonych psychicznie uchodźców nie sprowadza się tylko i wyłącznie do zapewnienia odpowiednich warunków materialnych, istotna jest także odczuwalna akceptacja i wsparcie całego społeczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bereźnicka M., *Wartości kształcenia we współczesnej szkole*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków 2012.
- [2] *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i Strategie*, praca zbiorowa, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2006.
- [3] *Constitution of the International Refugee Organization of 15 December 1946*, United Nations, Treaty Series, t. 18.
- [4] *Declaration on climate migrations*, Brussels, June 11th 2008.
- [5] *Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami*, Dz. U. L 212/12 z 7.08.2001, P. 0012-0023.
- [6] *Dyrektywa Rady 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl*, Dz. U. L 031 z 06.02.2003, P. 0018-0025.
- [7] *Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony*, Dz. U. L 304 z 30.09.2004, P. 0012-0023.

- [8] *General Comment No. 14 (2000) The right to the highest attainable standard of health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)*, E/C.12/2000/4, 11 August 2000.
- [9] Internal Displacement Monitoring Centre, Norwegian Refugee Council, *Global Overview 2011, People internally displaced by conflict and violence*, April 2012.
- [10] Internal Displacement Monitoring Centre, *Guiding Principles on Internal Displacement*, <http://www.internal-displacement.org/8025708F004D404D/%28httpPages%29/168DF53B7A5D0A8C802570F800518B64?OpenDocument>, (data dostępu: 20.09.2012).
- [11] Jakobeit C., Methmann C., *Klimaflüchtlinge – Die verleugnete Katastrophe*, Universität Hamburg, Fakultät Wirtschaftsund Sozialwissenschaften, study on behalf of Greenpeace, 2007.
- [12] *Konwencja dotycząca statusu uchodźców*, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 516.
- [13] *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, ETS Nr 5. Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284-285.
- [14] *Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych* otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169.
- [15] Orzeczenie *Chahal v. Wielka Brytania* z dnia 15 listopada 1996 r., skarga 22414/93, publikowane: 1996-V, nr 22.
- [16] Orzeczenie *Ilaşcu i inni v. Mołdawia i Rosja* z dnia 8 lipca 2004 r., skarga nr 48787/99, publikowane 2004-VII.
- [17] Orzeczenie *Labita v. Włochy* z dnia 6 kwietnia 2000 r., skarga nr 26772/95, publikowane: 2000-IV.
- [18] Orzeczenie *Soering v. Wielka Brytania* z dnia 7 lipca 1989 r, skarga nr 14038/88, publikowane: A 161.
- [19] Orzeczenie *Valašinas v. Litwa* z dnia 24 lipca 2001 r., skarga nr 44558/98, publikowane: 2001-VIII.
- [20] Orzeczenie w sprawie niektórych aspektów prawnych dotyczących używania języka w belgijskim systemie edukacyjnym *v. Belgia* (tzw. belgijska sprawa językowa) z 23 lipca 1968 r., skarga nr 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/64, publikacja: A.006.
- [21] Polskie Forum Migracyjne, *Obszar działania: Integracja cudzoziemców w Polsce*, <http://www.forummigracyjne.org/pl/projekt.php?pjid=24>, (data dostępu: 20.09.2012).

- [22] Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1997 r., II KKN 313/97.
- [23] *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka* z dnia 10 grudnia 1948 r.
- [24] *Protokół dotyczący statusu uchodźców*, Nowy Jork, dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 517.
- [25] *Protokół Nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Paryż, dnia 20 marca 1952 r., ETS nr 9. Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175.
- [26] *Przepisy konstytucyjne, utrzymane w mocy na podstawie art. 77 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym, uchylające Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 1952 r.*
- [27] Refugee.pl Gazeta Uchodźców, *Projekt „RAZEM. Integracja, poradnictwo i wsparcie dla cudzoziemców”*, <http://www.refugee.pl/?mod=knowbase&path=3074&PHPSESSID=e80660f6ad9ebf87de585793c9a1a4da>, (data dostępu: 20.09.2012).
- [28] *Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców (tekst mający znaczenie dla EOG)*, Dz. U. L 199 z 31.07.2007, P. 0023-0029.
- [29] *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 marca 2009 r. w sprawie udzielania pomocy cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą*, Dz. U. z 2009 r. Nr 45, poz. 366.
- [30] *Rozporządzenie Ministra Spraw wewnętrznych i Administracji z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy*, Dz. U. z 2011 r. Nr 261, poz. 1564.
- [31] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków otrzymywania posiłków i napojów przez cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie w celu wydalenia oraz wartości dziennej normy żywienia*, Dz. U. z 2010 r. Nr 8, poz. 59.

- [32] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 2011 r. w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy*, Dz. U. z 2011 r. Nr 282, poz. 1654.
- [33] *The Arrangement of 12 May 1926*, League of Nations Treaty Series Nr 2004, t. 89.
- [34] *The Arrangement of 30 June 1928*, League of Nations Treaty Series Nr 2006, t. 89.
- [35] *The Convention of 10 February 1938*, League of Nations Treaty Series Nr 4461, t. 192.
- [36] *The Convention of 28 October 1933*, League of Nations Treaty Series Nr 3663, t. 159.
- [37] *The Protocol of 14 September 1939*, League of Nations Treaty Series Nr 4634, t. 198.
- [38] UNHCR, *A third of refugees in Poland may be homeless*, <http://www.unhcr.org/4f426c279.html>, (data dostępu: 20.09.2012).
- [39] UNHCR, *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries. Statistical overview of asylum application lodged in Europe and selected non-European countries*, 2011.
- [40] UNHCR, *Global Trends 2011, A year of crises*.
- [41] UNHCR, *Poland Statistical Snapshot*, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48df06&submit=GO>, (data dostępu: 20.09.2012).
- [42] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Tekst jednolity ustawy opublikowany jako załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 października 2009 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o pomocy społecznej*, Dz. U. z 2009 r. Nr 175 poz. 1362.
- [43] *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst jednolity ustawy opublikowany jako załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. z 2012 r., poz. 680.
- [44] *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*, Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.

- [45] *Wspólne stanowisko z dnia 4 marca 1996 r. określone przez Radę na podstawie art. K. 3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców (96/196/WSiSW), Dz. U. L 063 z 13.03.1996, P. 0002 – 0007.*
- [46] Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 sierpnia 2007 r., Sygnatura Akt: II OSK 1551/06.
- [47] Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 grudnia 2002 r., Sygnatura Akt: V SA743/02.
- [48] Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 listopada 2000 r., Sygnatura Akt: V SA 885/00.
- [49] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 maja 2006 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 2616/05.
- [50] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2006 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 2498/05.
- [51] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 marca 2007 r., Sygnatura Akt: V SA/Wa 1395/06.
- [52] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 grudnia 2005 r., Sygnatura Akt: V SA 1695/05.
- [53] *Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 2011 r., poz. 306.*

LEGAL AND SOCIAL ASPECTS OF SECURITY OF THE REFUGEES

ABSTRACT

Security is a natural human need. Security needs include a desire for steady employment, health insurance, safe neighborhoods, and shelter from the environment. This article presents a description of the nature of the safety of the refugees, and persons with subsidiary protection, which are guaranteed with due respect for the rules

of the Geneva Convention, and the safety of foreigners who applying for international protection.

Keywords:

security, refugees, foreigners, international protection.